

# Praktisch toolboek

voor hulp aan mensen met een verstandelijke  
beperking of niet-aangeboren hersenletsel



**Met kennis werken aan een goede gezondheid voor iedereen.** Daar staat ZonMw voor. We ontwerpen programma's en financieren onderzoek en vernieuwing in gezondheid, zorg en welzijn, stimuleren het gebruik van de ontwikkelde kennis en signaleren waar meer kennis nodig is. Onze belangrijkste opdrachtgevers zijn het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

Vormgeving en Illustraties: WIM Ontwerpers

Tekst: Programmteam Gewoon Bijzonder

Eindredactie: Dieuwke de Boer

Drukwerk: Impressed

# **Praktisch toolboek**

## voor hulp aan mensen met een verstandelijke beperking of niet-aangeboren hersenletsel

Al meer dan zeven jaar wordt binnen het programma Gewoon Bijzonder hard gewerkt aan het verbeteren van de zorg voor en ondersteuning aan mensen met een verstandelijke beperking, meervoudige beperking of niet-aangeboren hersenletsel. Samen met onze opdrachtgever, het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, en andere partijen uit beleid, onderzoek, onderwijs en praktijk dragen wij bij aan het gezamenlijke doel van dit ZonMw-programma. Namelijk dat mensen met een beperking, binnen hun mogelijkheden, met grotere zelfstandigheid en meer zeggenschap kunnen functioneren.

### **Voor gebruik in je dagelijkse werk**

De afgelopen jaren leverden afgeronde projecten uit het programma Gewoon Bijzonder tal van praktische producten op die zorgprofessionals in hun dagelijks werk kunnen gebruiken. In dit boekje vind je een selectie hiervan. Het gaat om praktische hulpmiddelen die je helpen om de best mogelijke zorg te verlenen aan mensen met een verstandelijke beperking of niet-aangeboren hersenletsel. Denk hierbij aan een leidraad, een werkboek, een meetinstrument, een app en nog veel meer. Elk hulpmiddel wordt kort besproken en afgesloten met een link naar meer informatie.

## **Samen de zorg nóg beter maken**

Deze eerste editie van het boekje betreft een momentopname van de opgeleverde producten tot en met mei 2023. Begin 2024 komt er een tweede, geheel geüpdatete versie van dit boekje met daarin nog veel meer hulpmiddelen. We hopen dat dit boekje je kan ondersteunen in je belangrijke en waardevolle werk in de gehandicaptenzorg. Ondertussen gaan wij, ook de komende vier jaar, vol enthousiasme door met het stimuleren van de ontwikkeling van meer bruikbare en praktische hulpmiddelen binnen het programma Gewoon Bijzonder.

# Niet-aangeboren hersenletsel (NAH)

*'Ik wil de beste zorg  
en ondersteuning  
bieden aan mensen  
met niet-aangeboren  
hersenletsel...'*



## Leidraad NAH in het vizier

De leidraad *NAH in het vizier* geeft een overzicht van kennisproducten die je helpen bij het begeleiden van mensen met niet-aangeboren hersenletsel (NAH). Met deze kennisproducten kun je de ondersteuning van cliënten verder vormgeven, onderbouwen en toetsen. De leidraad is bedoeld voor zorgprofessionals die op zoek zijn naar basisinformatie over (oorzaken en gevolgen van) NAH. Ook is de leidraad geschikt voor professionals die zich verder willen verdiepen in NAH en op zoek zijn naar specifieke methoden, tools, kennis over behandelmethoden en diagnostiek of ervaringsdocumenten van mensen met NAH en hun naasten.



Leidraad

## Werkboek Laat je horen

Het werkboek *Laat je horen* helpt je als begeleider/ondersteuner om op een gelijkwaardige manier in gesprek te gaan met mensen die zich door niet-aangeboren hersenletsel (NAH) moeilijk kunnen uiten. Ook bied je hiermee een mogelijkheid om hen inspraak te geven. Het werkboek zorgt ervoor dat begeleiders/ondersteuners en mensen met NAH elkaar op een gelijkwaardige manier leren kennen. Het werkboek nodigt mensen met NAH uit om na te denken en hun mening te geven over de zorg en ondersteuning op een manier die het beste bij hen past. Je kunt het werkboek ook inzetten om iemand voor te bereiden op inspraakmomenten, zoals een huiskameroverleg, de bespreking van een cliënten-dossier of een cliëntenraad.



Werkboek

## Digitaal hulpmiddel Ervaringskoffer

De *Ervaringskoffer* is een digitaal hulpmiddel waarmee mensen met hersenletsel anderen kunnen laten ervaren wat hersenletsel is en wat dat voor hen in het dagelijks leven betekent. Het doel hiervan is om onwetendheid en onbegrip te verminderen, waardoor het contact tussen mensen met en zonder niet-aangeboren hersenletsel (NAH) beter verloopt. De hoop is dat hoe meer mensen kennis hebben over NAH, hoe makkelijker het wordt voor mensen met NAH om mee te doen in de samenleving. De *Ervaringskoffer* bestaat uit vijf verschillende (deel)koffers: arbeid, onderwijs, privé, vrije tijd en het publieke domein. In de koffers vind je links naar brochures, websites, ervaringsverhalen, vlogs, blogs en ervaringsoefeningen.



Digitaal hulpmiddel

## Meetinstrument Minimale Dataset NAH (MDS-NAH)

Veel verschillende instrumenten worden gebruikt om de gevolgen van niet-aangeboren hersenletsel (NAH) te meten. Hierdoor zijn onderzoeksgegevens moeilijk met elkaar te vergelijken en kunnen patiënten het gevoel krijgen 'hun verhaal steeds opnieuw te moeten vertellen'. De *Minimale Dataset NAH (MDS-NAH)* is een verzameling van bestaande meetinstrumenten die je kunt gebruiken om de status van een persoon met hersenletsel in kaart te brengen. Gebruik van de MDS-NAH maakt gegevensverzameling in de zorg completer en efficiënter. Daarnaast kunnen onderzoekers deze gegevens gebruiken om de zorg voor mensen met NAH te verbeteren. Een zorgprofessional, degene met hersenletsel en een naaste vullen de MDS-NAH in, die bestaat uit dossierinformatie, een cognitieve test en vragenlijsten. Na de digitale afname van de MDS-NAH kan je een samenvatting van de gegevens downloaden om te gebruiken in de zorg en ondersteuning van je cliënt.



Meetinstrument

## Boekje Mijn Breinverhaal

Het boekje *Mijn Breinverhaal* is een aanvulling op de *MDS-NAH*. Het geeft een samenvatting van de medische gegevens over de persoon met niet-aangeboren hersenletsel (NAH) en biedt informatie over wat diegene zelf belangrijk vindt. Je kunt het boekje na afname van de *MDS-NAH* downloaden en overhandigen aan de cliënt. De medische informatie staat er dan al in. Degene met NAH kan vervolgens zelf invullen wat de gevolgen zijn van zijn hersenletsel, hoe anderen hier rekening mee kunnen houden en wat hij nog wél goed kan. Mensen met NAH kunnen *Mijn Breinverhaal* gebruiken om aan naasten en zorgverleners uit te leggen wat er is gebeurd, zodat zij hun verhaal niet steeds opnieuw hoeven te vertellen. Omdat het medische gegevens bevat, is het boekje niet 'los' te downloaden en zelf in te vullen.



# Ernstig meervoudige beperkingen (EMB)

*'Ik wil de best mogelijke zorg en ondersteuning bieden aan mensen met een ernstig meervoudige beperking en hun naasten...'*



## Leidraad EMB in het vizier

In de leidraad *EMB in het vizier* vind je een overzicht van kennisproducten die je helpen bij het begeleiden van mensen met ernstig meervoudige beperkingen (EMB). De leidraad biedt informatie en inspiratie aan directe begeleiders, ouders, stafmedewerkers, behandelverantwoordelijken, ondersteuners in de langdurige gehandicaptenzorg en alle anderen die betrokken zijn bij de ondersteuning van mensen met EMB. Welke keuzes maken ze voor opvoeding, ontwikkeling en ontplooiing? Welke producten, activiteiten, documentaires en voorstellingen zijn er speciaal voor hen ontwikkeld? Welke onderzoeken zijn er gedaan? Welke methoden zijn wetenschappelijk onderzocht en aantoonbaar werkzaam gebleken? Welke vlogs, blogs, Facebookpagina's en campagnes richten zich speciaal op mensen met EMB? Alle kennisproducten worden ingeleid met een praktijkvoorbeeld waarin een ondersteuningsvraag centraal staat.



Leidraad



Tips voor het toepassen

## Checklist Aansluiten & Stimuleren (A&S)

Vind je het als begeleider van mensen met ernstig meervoudige beperkingen (EMB) soms lastig om het gedrag en de behoeften van je cliënt te 'lezen'? De checklist *Aansluiten & Stimuleren (A&S)* helpt je om signalen te herkennen en beter aan te sluiten bij het gedrag en de behoeften van jouw cliënt. Met de checklist ben je in staat om signalen waar te nemen die wijzen op spanning, door heel concreet naar gedrag te kijken. Ook geeft de checklist handvatten om goed aan te sluiten bij het spanningsniveau van de persoon met EMB, waardoor je de stress bij je cliënt helpt te verminderen. De checklist is ook geschikt voor naasten van mensen met EMB.



Checklist

## Gesprekshulpmiddel Kwaliteit van leven

Dit is een hulpmiddel voor ouders van kinderen of volwassenen met (zeer) ernstig verstandelijke en meervoudige beperkingen ((Z)EVMB) waarmee ze de kwaliteit van leven van hun kind onder woorden kunnen brengen. De handleiding helpt ouders in gesprekken met anderen, bijvoorbeeld met artsen, als het gaat over een medische ingreep. Het hulpmiddel helpt ouders ook bij gesprekken met professionals in zorginstellingen die samen met ouders moeten nadenken en beslissen over het te voeren medische beleid voor personen met (Z)EVMB.



Gesprekshulpmiddel

## Gestructureerd groepsgesprek Wat als ik er niet meer ben?

Deze tool betreft een format voor een gestructureerd groepsgesprek tussen ouders, andere betrokken familieleden en zorgprofessionals. Met dit gesprek kunnen de gesprekspartners met elkaar verkennen hoe de zorg voor mensen met (zeer) ernstig verstandelijke en meervoudige beperkingen ((Z)EVMB) toekomstbestendig gemaakt kan worden. Hierin is ook aandacht voor de zorgen van ouders om overleefd te worden door hun kind.

Het gestructureerde groepsgesprek is inmiddels beschreven en geëvalueerd in een wetenschappelijk artikel, maar zal binnenkort ook in een handzaam format te vinden zijn op het Kennisplein Gehandicaptensector.



Gestructureerd groepsgesprek

# Participatie

*‘Ik wil dat mensen met een beperking binnen hun eigen mogelijkheden zo goed mogelijk kunnen participeren....’*



## Handreiking In verbinding met de wijk

De *WijkKring* is een groep van ongeveer negen mensen met een ondersteuningsvraag die op loopafstand van elkaar wonen. Zij helpen elkaar, kijken wat er in de wijk te doen is en wat zij zelf voor de wijk kunnen betekenen. Deze handreiking beschrijft in zes stappen hoe de aanpak *WijkKring* invulling geeft aan wijkgericht werken. De stappen bestaan uit het verkennen van de wijk en het inzicht krijgen in talenten, interesses en sociale rollen van wijkbewoners. Verder helpt deze werkwijze je meer inzicht te krijgen in waar je sociale netwerken kunt versterken, hoe je (beter) kan samenwerken en op welke manier iedereen iets kan betekenen voor de wijk. Per stap wordt aan de hand van voorbeelden uitgelegd wat de meerwaarde is voor de *WijkKring*-deelnemers en welke rol professionals en vrijwilligers hebben. De handreiking is bedoeld voor professionals en vrijwilligers, maar kan ook interessant zijn voor wijkbewoners.



Handreiking

## Training CABRIO-training

Teams bestaan vaak uit een groep mensen met verschillende achtergronden, met en zonder beperking. Denk aan mensen met ervaringskennis, ervaringsdeskundigen, mensen met wetenschappelijke kennis en mensen met praktijkervaring. De *CABRIO-training* helpt inclusieve onderzoeksteams om zo goed mogelijk samen te werken binnen een onderzoek of in een project. Je leert hoe je de professionele en persoonlijke ervaringen, kennis en vaardigheden van alle teamgenoten optimaal kunt benutten. De training is niet gericht op het opleiden van ervaringsdeskundigen, maar focust juist op de samenwerking binnen het volledige team. De training bestaat uit zes aparte onderdelen of modules, die in combinatie of als losse modules kunnen worden ingezet. Je kunt de training inzetten bij handelingsverlegenheid, onzekerheid om gebruik te maken van ervaringsdeskundigheid en/of concrete vragen of moeilijkheden binnen de (geplande) samenwerking in een team.



Uitleg over training



Training

# Ouderen met een verstandelijke beperking

*'Ik wil goede zorg en ondersteuning leveren aan mensen met een beperking die op leeftijd raken....'*



## Leidraad Oud en Gelukkig

Fysieke en mentale kwetsbaarheid zie je eerder en vaker bij ouderen met een verstandelijke beperking dan bij 'gewone' ouderen. De leidraad *Oud en Gelukkig* helpt je bij het begeleiden van ouderen met een verstandelijke beperking (VB). In de leidraad vind je een overzicht van zestig online kennisproducten waarmee je de ondersteuning van cliënten verder vormgeeft, onderbouwt of toetst. Directe begeleiders, stafmedewerkers, behandelverantwoordelijken en alle anderen in de langdurige zorg die betrokken zijn bij de ondersteuning van ouderen met VB kunnen de leidraad gebruiken. Dat geldt ook voor mantelzorgers en professionals, beleidsmakers en huisartsen in de ouderenzorg, de thuiszorg of welzijnswerk die deel uitmaken van de ketenzorg of een individueel ondersteuningsnetwerk. De praktische tips bieden ondersteuning bij het succesvol implementeren van de leidraad.



Leidraad



Meer informatie



Tips voor toepassing

## Handreiking (H)erken jij dementie?

Het herkennen van dementie is bij mensen met een verstandelijke beperking niet eenvoudig. Begeleiders, gedragsdeskundigen of naasten verklaren het veranderende, moeilijke of opvallende gedrag bijvoorbeeld verkeerd en denken ten onrechte dat het hoort bij iets anders, zoals een depressie, drukte of een spannende gebeurtenis. De handreiking *(H)erken jij dementie?* geeft jou handvatten voor de uitvoering van het diagnostisch proces. Daarnaast geeft het achtergrondinformatie over veroudering en verschillende vormen van dementie bij mensen met een verstandelijke beperking. Deze handreiking biedt kennis, hulpmiddelen en adviezen die gebaseerd zijn op praktijkervaringen met (indien mogelijk) onderbouwing vanuit de wetenschap.



Handreiking

# Gedragsproblematiek

*'Ik wil graag meer weten over gedragsproblemen die gepaard kunnen gaan met een verstandelijke beperking...'*





## Factsheets

### Smith Magenis syndroom

Het Smith Magenis syndroom (SMs) is een zeldzame aangeboren aandoening, veroorzaakt door een afwijking op chromosoom 17. Kenmerken van het syndroom zijn een combinatie van slaapproblemen, een ontwikkelingsachterstand en gedragsproblemen. Als je iemand met het Smith-Magenis syndroom (SMs) begeleidt en behandelt, is het belangrijk te weten wat de oorzaak van SMs is. Die oorzaak kan namelijk invloed hebben op het IQ, de mate van verstandelijke beperking en het soort gedragsproblematiek. Dit kan om een verschillende aanpak vragen. Deze twee factsheets over SMs – één voor zorgprofessionals en naasten, en één voor cliënten zelf – geven informatie over het Smith Magenis syndroom en gaan in op vragen als: ‘Wat is het?’, ‘Wat zijn kenmerken?’ en ‘Hoe en waar kun je hulp krijgen?’ Beide factsheets staan op de website van de Stichting Smith Magenis syndroom Nederland.

# Gezonde omgeving

*'Ik wil graag bijdragen  
aan een gezonde  
leefomgeving  
voor mensen met  
een beperking...'*



## Infographic Fysieke Leefomgeving

Als zorgverlener kan je jouw steentje bijdragen door met architecten en bestuurders samen te werken bij de ver- of nieuwbouw van zorginstellingen. Samen kan je de binnen- én buitenkant zo ontwerpen en inrichten dat cliënten een hogere kwaliteit van leven ervaren. De infographic *Fysieke Leefomgeving* beschrijft verschillende niveaus (de stad, het gebouw en de inrichting) en bijbehorende elementen van de fysieke leefomgeving die invloed hebben op het gedrag en het welzijn van mensen met een verstandelijke beperking (VB). Daarmee geeft de infographic zorgverleners, bestuurders en architecten een gelijk startpunt bij het gesprek over nieuw te bouwen zorginstellingen of over verbouwingen van bestaande zorginstellingen. Dit kan ervoor zorgen dat de samenwerking gemakkelijker verloopt.



Infographic

## Leertraject Ondersteunen gezonde leefstijl

Een gezonde leefstijl is erg belangrijk, ook voor mensen met een verstandelijke beperking (VB). Dit leertraject bestaat uit een e-learning, handleidingen voor teambijeenkomsten en praktische tools. Je kunt dit traject als begeleider volgen om (meer) kennis te krijgen over het ondersteunen van gezonde voeding en beweging en over hoe je gezond gedrag aanmoedigt. Vervolgens denk je samen met jouw team verder na over hoe een gezonde leefomgeving er in jullie zorgorganisatie uitziet en wat de wensen van jullie cliënten zelf zijn. Tijdens de teambijeenkomsten bespreek je een eigen casus. Je gaat in op je eigen normen en waarden en de eigen regie van de mensen met een beperking. Hoe denk jij over gezond eten, drinken en bewegen? Welke invloed heeft dat op jouw werk? En hoe houd je rekening met de wensen van cliënten en hun naasten? Ten slotte maak je met jouw team afspraken voor de toekomst.



Leertraject

## Vragenlijst

### Omgevingsscan gezonde leefstijl

Met voldoende bewegen en gezonde voeding zit je lekker in je vel en zorg je goed voor je gezondheid en je lichaam. Om gezond te leven hebben mensen met een matig tot zeer ernstig verstandelijke beperking (VB) een ondersteunende omgeving nodig. De *Omgevingscan gezonde leefstijl* is een digitale vragenlijst die laat zien wat de sociale, fysieke en beleidsmatige omgeving van jouw organisatie betekent voor een gezonde leefstijl. Je bepaalt samen wie de vragenlijst invult. Denk bijvoorbeeld aan mensen met een VB, cliënt-vertegenwoordigers, begeleiders en teamleiders. Nadat iedereen de vragenlijst heeft ingevuld, ontvang je een samenvatting en een infographic. Die geven een overzicht van wat er nu al gebeurt en waar nog kansen liggen voor een gezondere omgeving. Daarna maak je door middel van een actiesprek samen plannen hoe je verder wilt. De handleiding bij de omgevingscan helpt daarbij.

# Licht verstandelijke beperking

*'Ik wil goede zorg en ondersteuning bieden aan mensen met een licht verstandelijke beperking...'*



## App HiSense App MVB+LVB

Voor mensen met een licht of matig verstandelijke beperking (LVB/MVB) is een goede hechtingsrelatie van groot belang. Maar juist voor deze groep mensen kan het tot stand komen én het in stand houden van zulke relaties complex zijn. Daarom is het als zorgprofessional en/of naaste belangrijk om te begrijpen hoe sensitiviteit (gevoeligheid), responsiviteit (reactie) en gehechtheidsrelaties (emotionele banden tussen mensen) werken bij deze groep. Via de *HiSense App MVB+LVB* leer je met een kleine tijdsinvestering (slechts vijf minuten per dag) over hechtingsrelaties. De app stelt elke dag vier korte meerkeuzevragen via stellingen of voorbeelden. Je ontvangt direct feedback op de antwoorden, waardoor je snel leert. De app is ook als trainingsinstrument in te zetten. Uit ervaring blijkt namelijk dat zorgprofessionals het leuk vinden om op een laagdrempelige manier nieuwe kennis op te doen en zich te ontwikkelen op het gebied van de begeleiding van hun cliënten.



App

## Serious game Jij & Ik

Mensen met een verstandelijke beperking vinden het soms lastig om hun eigen emoties te uiten en/of zich in te leven in de gevoelens van anderen. De serious game *Jij & Ik* helpt hier op een leuke én leerzame manier bij. Het spel richt zich op het nadenken over eigen gevoelens en gedachten én die van de ander (mentaliseren). De speler reist via acht spelniveaus en via verschillende spelletjes en vragen mee met Mo, een jongen die zijn vriendin gaat opzoeken in Amerika. De serious game is vrij toegankelijk en kan zowel door cliënten zelf, als door cliënten en begeleiders/naasten samen worden gespeeld. Door de game samen te spelen kan je de gebeurtenissen in de game bespreken en op die manier met én van elkaar leren.



Serious game

## Leidraad

### LVB en middelengebruik in het vizier

Mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB) lopen een groter risico op verslavingsproblemen. In de leidraad *LVB en middelengebruik in het vizier* staat een overzicht van kennisproducten die helpen bij het begeleiden van mensen met een LVb in combinatie met verslavingen, zoals alcohol- en drugsgebruik. Met deze kennisproducten kan je de ondersteuning van cliënten met LVb verder vormgeven, onderbouwen en/of toetsen. Ook kunnen de producten helpen bij het verbeteren van de samenwerking tussen de gehandicaptenzorg en de verslavingszorg. Alle kennisproducten worden ingeleid met een praktijkvoorbeeld (casus) waarin een ondersteuningsvraag centraal staat. De leidraad is bedoeld voor directe begeleiders, ouders, stafmedewerkers, behandelverantwoordelijken, ondersteuners in de langdurige gehandicaptenzorg en alle anderen die betrokken zijn bij de ondersteuning van mensen met licht verstandelijke beperkingen.



# Overig

*'Ik wil als zorgprofessional gebruik maken van de juiste hulpmiddelen, die mij in mijn werk met deze kwetsbare doelgroep kunnen ondersteunen...'*





## Website Sensonate.nl

Dagelijks komt er een continue stroom van geluiden, beelden, informatie en allerlei andere prikkels op ons af. Het verwerken hiervan vraagt om een adequaat 'verwerkingssysteem' in onze hersenen. Dat systeem filtert welke prikkels belangrijk zijn voor ons welzijn en welke niet. Ook zorgt het ervoor dat we op een passende manier hierop reageren. Veel mensen met Autisme Spectrum Stoornis (ASS) ervaren problemen met die prikkelverwerking in hun hersenen. Vooral mensen met autisme en een verstandelijke beperking (VB) hebben hier dagelijks last van. Op de website *Sensonate.nl* vind je kennis, inspiratie, ervaringen, tips en hulpmiddelen rondom prikkelverwerking bij mensen met ASS en een VB van alle denkbare niveaus. *Sensonate.nl* is ondergebracht bij de Nederlandse Vereniging voor Autisme (NVA).



Website

## Voorlichtingsfilmpjes Zorgprofessionals en ervarings- deskundigen voor de klas

In veel mbo-opleidingen zou het werken in de gehandicapten-sector wat beter aan bod kunnen komen. Door samenwerking tussen zorgopleidingen en zorginstellingen, waarbij zorgprofessionals en ervaringsdeskundigen gastlessen verzorgen voor docenten en studenten, krijgen deze docenten en studenten een helder beeld van de hedendaagse gehandicaptensector. Hoe is het om in de gehandicaptensector te werken? En wat zijn daar de dagelijkse werkzaamheden? Van enkele thema's die tijdens de gastlessen zijn besproken, zijn voorlichtingsfilmpjes gemaakt. Andere zorgopleidingen kunnen deze filmpjes gebruiken om een thema in te leiden (zoals eigen regie of rouwverwerking) en daarna het gesprek met elkaar aan te gaan over dat thema.



Taalmethode

## Taalmethode

### Taal voor Allemaal

Veel mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB) hebben moeite met lezen en schrijven. Voor hen is een brief, bijvoorbeeld van de gemeente of een zorginstelling, vaak te ingewikkeld. Toch wordt in de communicatie met mensen met een LVB veel gebruik gemaakt van taal, zowel schriftelijk als verbaal. De methode *Taal voor Allemaal* zorgt dat je de kern van een tekst op het laagste leesniveau schrijft. Ook zijn er regels over bijvoorbeeld lettergrootte, regelafstand en uitlijning. Het toepassen van de regels van deze methode maakt brieven duidelijker en begrijpelijker. Bovendien sluiten ze beter aan op de taalmogelijkheden en -voorkeuren van mensen die moeite hebben met lezen en leren. Dit zorgt ervoor dat de doelgroep de boodschappen beter begrijpt. Taal voor Allemaal is niet ontwikkeld vanuit het programma Gewoon Bijzonder, maar het programma droeg wel bij aan de doorontwikkeling van de methode en implementatie van het gebruik bij gemeenten.



**Taalmethode**



**Extra informatie**



**Casus gemeente Maastricht**

## Op de hoogte blijven?

**Wil je op de hoogte blijven van ontwikkelingen, producten en kennis op het gebied van de gehandicaptensector?**

- ▶ [Programmapagina Gewoon Bijzonder op ZonMw.nl](#)
- ▶ [LinkedIn-pagina 'ZonMw: Kennis over leven met een ziekte of beperking'](#)
- ▶ [Kennisplein gehandicaptensector](#)

ZonMw stimuleert  
gezondheidsonderzoek en  
zorginnovatie

Laan van Nieuw Oost-Indië 334  
2593 CE Den Haag  
Postbus 93245  
2509 AE Den Haag  
Telefoon 070 349 51 11  
[info@zonmw.nl](mailto:info@zonmw.nl)  
[www.zonmw.nl](http://www.zonmw.nl)

